

Javad ABBASI

FERDOWSI UNIVERSITY OF MASHHAD

REPORT OF DREAD: DIARIES ON THE SITUATION IN SOUTHERN KHORĀSĀN AT THE TIME OF THE FALL OF THE SAFAVID DYNASTY

SUMMARY

The present paper introduces and edits the text of anonymous diaries reporting military infiltrations of the Abdālī Afghan tribes in the Khwāf and Qā'en regions of the southern Khorāsān, during the years 1134-1136/1721-1723. The diaries constitute an eyewitness report giving a direct insight in the hard realities of these raids suffered by the local people. The raids not only disrupted the routine life and economy, but also afflicted the Safavid central authority by creating instability along the eastern frontier. The diaries are a rare and unique historical source. They not only complete the information of official sources, but also contain valuable information on local population (including lists of names), administration, rural economy, geography and topography.

Keywords: Safavid decline; Afghan invasion; Abdālī; Khorāsān and Qā'enāt; regional history; historiography; diaries.

RÉSUMÉ

L'article présente le texte édité d'un journal anonyme rapportant les incursions afghanes des tribus Abdālī survenues au cours des années 1134-1136/1721-1723 dans une région comprise entre Khwāf et Qā'en (Khorāsān du sud). Le journal est un récit d'un témoin oculaire donnant une vision directe des dures réalités de ces raids vécus par la population. Non seulement ces attaques ont bouleversé la vie quotidienne et les activités économiques, mais aussi elles ont affecté le pouvoir safavide en créant de l'instabilité sur sa frontière orientale. Le journal est un récit historique rare et, en soi, unique : non seulement il complète les sources officielles disponibles, mais il contient également des informations importantes d'ordre local : la population (y compris les listes des noms), l'administration, l'économie rurale, la géographie et la topographie.

Mots clés : chute des Safavides; invasion afghane ; Abdālī ; Khorāsān et Qā'enāt ; histoire locale ; historiographie ; journal.

At the beginning of the eighteenth century, due to the increasing weakness of central government and the outbreak of social disorder, the eastern lands of the Safavid Empire became the hotbed of a series of riots and strife. This situation culminated in the revolt of Ghalzāy Afghans that finally resulted into the downfall of the Safavid dynasty in 1722.¹ The Ghalzāy revolt, led by Mīr Vays and Maḥmūd, was of marked importance in regard to its direct political consequences including the deposition of Safavid rule in Iran, and at the same time it paved the way for the rising of other tribal groupings of the Afghans, that is, the Abdalī Afghans who lived as pastorals around Herāt. Concurrent with the Ghalzāy domination around Qandahār, the Abdalī, unable to halt them, had to withdraw towards Herāt and southern Khorāsān where, having not met with any resistance, they repeatedly plundered villages and towns for about two decades. The Abdalī rebellion worsened the deteriorating situation of Khorāsān and faced the central administration in Iran with a very critical, increasingly deepening crisis in its eastern frontiers. Parallel to the Ghalzāy gradual advance toward the Safavid capital, the Abdalī of Herāt, having been defeated by Maḥmūd Ghalzāy, in order to compensate their losses, began to sack the villages situated in the western parts of the province, between the important urban centers such as Qā'en and Mashhad. Thus, during the opening decades of the eighteenth century, the Safavids were to face Afghan invasions simultaneously on two geographically distinct fronts: one covering the inner parts of Khorāsān, where the Abdalīs were taking huge quantities of booty, and the other stretching from Qandāhar up to the outskirts of Iṣfahān which was the scene of constant raids by the Ghalzāys.

The accounts of the Afghan revolts and the fall of Isfahan (Eṣfahān), as presented in the chronicles composed under Nāder Shāh Afshār (r. 1736-1747), for the most part are focused on the course of Ghalzāy revolt and its aftermaths.² They are mostly silent about other events of this period,

¹ An outline of the history of late Safavid period and the rise Nāder Khān can be found in Lockhart 1958, but also now in Avery 1991 ; Tucker 2006; Floor 1998; Foran 1992.

² On lesser known or newly discovered chronicles and sources of the period, see the recent Sefatgol 2006; also his edition of one of these chronicles, the *Merāt-e vāredāt* written by Moḥammad Shafī' Tehrānī Vāred (Tehrān 1383sh./2004); as well as the edition of other interesting sources: *El'āl-e bar-oftādan-e Ṣafaviyān. Mokāfāt-nāme*, ed. Rasūl Ja'fariyān, Tehrān, Sāzemān-e Tabliḡhāt-e Eslāmī, 1372sh./1993; Qoṭb al-Dīn Moḥammad Neyrīzī Shīrāzī, *Resāle-ye siyāsi dar taḥlīl-e el'āl-e soghūt-e dowlat-e Ṣafaviyye va rāh-e ḥall-e*

including the details of the Abdalī rebellion elsewhere in Khorāsān. Following the same accounts, modern scholarship, too, has almost totally been concentrated on the spectacular fall of the Safavid capital at the hands of the Ghalzāy invaders and tended to neglect the events and trends witnessed in other parts of Iran.

This article is going to present a short but extremely valuable first hand account which has survived from the early decades of the eighteenth century. The text deal with the events in southern Khorāsān in much detail. This document—in fact a private anonymous diary written in Persian by an eyewitness to the events—is mainly focused on the raids of the Abdalī Afghans into the outskirts of the Qā'enāt region. The autograph and—as far as we know today—unique copy of these diaries is now kept in the Āstān-e Qods-e Rażavī's central library in Mashhad under the general number MS 4294 (=History books No. 319). Our short presentation of the anonymous notebook is followed by the actual Persian text edited on the basis of the abovementioned unique copy. The events recorded in the original manuscript do not always follow the chronological order, but here we have arranged them chronologically; for that reason, in our edited text, the numbers of folios indicated are not in sequence. Also, some words remaining illegible have been indicated in the edited text with three dots.

bāzgasht-e ān be qodrat, ed. Rasūl Ja'fariyān, Qom, Ketābkhāne-ye Āyat Allāh Mar'ashī Najafī, 1371sh./1992; Mollā Moḥammad Mo'men Kermānī, *Ṣaḥīfat al-ershād (Tārīkh-e Afshār-e Kermān – pāyān-e kar-e Ṣafaviyye)*, ed. Moḥammad Ebrāhīm Bāstānī Pārizī, Tehrān, Nashr-e 'Elm, 1384sh./2005. Also: Moḥammad Ebrāhīm Ibn Zeyn al-Ābedīn Naṣīrī, *Dastūr-e shahryārān*, ed. Moḥammad Nāder Naṣīrī Moqaddam, Tehrān, Bonyād-e Mowqūfāt-e Maḥmūd Afshār, 1373sh./1994; Abū'l Ḥasan Qazvīnī, *Favā'ed al-Ṣafaviyye: Tārīkh-e ṣalāṭīn va omarā-ye Ṣafavī pas az soḡuṭ-e dowlat-e Ṣafaviyye*, ed. Maryam Mīraḥmadī, Tehrān, Mo'asese-ye Moṭāle'āt va Taḥqīqāt-e Farhangī, 1367sh./1988; Mīrzā Moḥammad Khalīl Mar'ashī Ṣafavī, *Majma' al-tavārīkh: dar tārīkh-e enqerāz-e Ṣafaviyye va vaqāye' ba'd tā sāl-e 1207*, ed. 'Abbās Eqbāl, Tehrān, Sherkat-e Sahāmī-ye Chāp, 1328sh./1949.

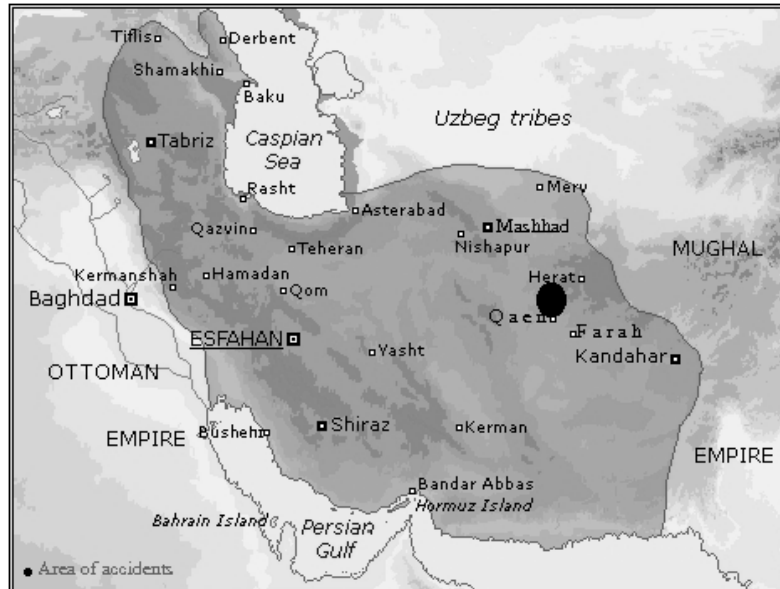

Fig. 1: Map of the region showing the area of the incidents described in our source.

PRESENTATION OF THE ANONYMOUS NOTEBOOK

The *Asnād-e Āstān-e Qods-e Rażavī* document is in the form of a notebook, measuring 18.5×10.3cm and containing 6 folios (12 pages).³ Together with a collection of other manuscripts, this notebook has been endowed to the *Āstān-e Qods-e Rażavī*'s central library in Mashhad by the *Nāini* family in 1311H./1931. The frontispiece of the notebook bears a title reading *Yād-dāshthā-ye rāje' be ḥamle-ye Afghān be ṣarḥadd-e Īrān az sane-ye 1134 'elā 1137* or "Notes on the Afghan invasion of the frontier of Iran from the year 1134 to the year 1137," dates corresponding to the period going from October 1721 to August 1725. The title might have been inscribed by the anonymous author, most probably a resident of the *Qā'enāt* region in southern *Khorāsān*, but also it might have been added by another

³ Mashhad, *Ketābkhāne-ye Markazī va Markaz-e Asnād-e Āstān-e Qods-e Rażavī*, MS 4294 (=History books No. 319). *Ebrāhīm Bolūkī* presented a preliminary account of this manuscript in his article recently published in *Ketāb-e Māh-e Tārīkh va Joghrafiyā* (see *Bolūkī* 1382sh./2003, pp. 4-5). Also, see *Sefatgol* 2006, p. 328-329, who introduces this source with its secondary number (319).

person, perhaps one of its later owners or authorities of the Āstān-e Qods central library. As far as the chronological scope of the events presented in the document is concerned, a thorough reading of the notebook reveals that the closing date inscribed on its title page is incorrect, because there are at least three accounts in the notebook which report events that had taken place at a later date than the one mentioned in the title. It appears that events are not described according to an exact chronological order.

The notebook begins with the events of Monday 9 Sha‘bān 1134/22 May 1722, five months before the fall of Isfahan (on 12 Moḥarram 1135/24 October 1722), and ends with the events of Sunday 10 Rajab 1139/3 March 1727, when Nāder Khān and Shāh Ṭahmāsp II (r. 1722-1732), having defeated the Abdālī in Khorāsān, were returning to Isfahan (see the text edition in the Appendix, below).

The notebook’s chronology is disrupted and contains some lacunae; it includes at least seven paragraphs each of which is dealing with events happened on fairly different dates. These paragraphs are as follows: three accounts of events occurred in the year 1134/1721-22; one account dated of the year 1135/1722 just 11 days before the fall of Isfahan; five accounts concerning the year 1136/1723-24; one account dealing with the events of 1138/1725-26; and a concluding account regarding the year 1139/1726-27.

The fullest account is about the events occurred at the night of Sunday 13 Ramazān 1134/27 June 1722.

Apart from these, two other notes are inscribed in the margins of closing pages at the end of the notebook, which recount the events happened in the royal camp in Mashhad and Qūchān.⁴ Following these notes, there is a page containing seven Arabic horoscopes and one fortune-telling table with no date. Because of a different handwriting, it seems that this part was added later to the main body of the manuscript by someone else than the author of the historical part of the diary.

⁴ See Bolūkī 1382sh./2003, pp. 5-6.

The author of the manuscript remains anonymous in spite of our attempts to identify him. But, as it seems from his notes, he must have received a certain education, and resided in rural parts of the region located between the towns of Qā'en and Khwāf. Besides, the level of detail contained in his records about the region and its people indicates that he probably was one of local officials of the Ṣafavid administration. Finally, his writings strongly suggest that he belonged to the milieu of local notables of southern Khorāsān. For example, he mentions the appointment of his kinsmen to guard local castles; also, he indicates that he had some men in his own service, etc.⁵

The notes contained in the manuscript describe, sometimes in much detail, the disturbing events, the destructions of farmland and homes, and the resulting hardships of local population during the Afghan invasions. The author, who was an eyewitness to the events, recorded in his notes details such as numbers and identities of local victims, those killed and those made prisoners by the invaders. In one particular case of a raid on Kabūdān on 13 Ramaẓān 1134/27 June 1722, the list includes women folk and children (see the edited text below, p. 21 = f. 2b of the manuscript). Also, on another occasion, he assessed the number of Afghan warriors raiding the Khorāsān as 4,000 men, and the number of locally robbed sheep and cattle as 20,000 heads (see below, pp. 26-27 = ff. 5a-6a of the manuscript). Interestingly, the contents of the notebook suggests the inefficient nature of the central government in the region in the final stages of the Safavid rule. Not once there is a mention of any particular Safavid official or of any governmental action at all. Exceptionally, the author cites the name of Amīr Esmā'īl Khān Khozayma (below, p. 27 = f. 6a of the manuscript), and the ancestor of the 'Alam family, who was a chief officer in Nāder Shāh's army and the lord of Qohestān; he alone is reported to have been able to defeat the Afghan raiders on one occasion in 1136/1723-24.⁶

⁵ See the edited text below, pp. 10, 12, 13, 17 (= manuscript, ff. 1b, 2b, 3b, 5b). For other aspects of the contents of the manuscript, see Bolūkī 1382sh./2003, pp. 5-6.

⁶ He was governor of Qā'en and Farāh during the reign of Shāh Tahmāsp II and in the early period of Nāder Shāh. The latter appointed him as governor of Behbahān and Kohgīluyeh, position which enabled him and his family to occupy the political scene as a major influential family *ca.* for the next three centuries. Amīr Esmā'īl's son was the famous Amīr 'Alam Khān 'Arab-e Khozayma who later became the vice-roy of the Afshārid state of Khorāsān (1161-1168/1748-1754). His descendents inherited his name as a family surname; see Monṣef 1354sh./1975.

In the final assessment, regarding to the scarcity of sources for the social history of Iran over the opening decades of the eighteenth century, the anonymous notebook appears as a relatively important source of data helping to deepen our understanding of the social history of southern Khorāsān on the eve of the dissolution of the central power and the rise of Nāder Shāh.

Javad ABBASI
Department of History,
Ferdowsi University of Mashhad,
Azadi Square,
Mashhad,
Iran

abbasiiran@yahoo.com

APPENDICE

TEXT OF THE ANONYMOUS DIARY

FROM THE LIBRARY OF THE ĀSTĀN-E QODS-E RAŽAVI, MS 4294

یادداشت هایی راجع به حمله افغان به سرحد ایران از سنه ۱۱۳۴ الی ۱۱۳۷
 فارسی، نویسنده غیر معلوم
 اول آن (به تاریخ دوشنبه ۹ شعبان سنه ۱۱۳۴ فوجی از افغان خاف) آخر آن (تاحال تحریر
 معلوم نیست که به کجا رفته اند) [1a]

هو الله تعالی

بتاریخ دوشنبه نهم شهر شعبان سنه ۱۱۳۴ فوجی از افغان خاف [خواف] غله
 وارد بیابان اسفدن⁷ و قراول که در برج قلعه بوده افغان را از نیم فرسنگ دیده مردم را
 مخبر نموده بودند و حیوان مردم تماماً در بیابان در چرا بوده و افغان حیوانات را دیده از
 نیم فرسنگ اسب انداخته نود حیوان از الاغ و گاو بردند و دو نفر از مردم اسفدن که
 مستحفظ حیوانات بودند بدرجه شهادت رسیدند و در سرآب نورآباد سه نفر از اسفدن
 بوده اند یکی از خوف افغان خود را بچاه انداخته و دو نفر دیگر نیز بدرجه شهادت رسیده
 بودند و فوج دیگر نیز در همین چند روز مزبور وارد قریه افین⁸ و در قریه مزبور بیست
 و دو رأس الاغ و گاو برده و دو نفر طفل که حیوانات را بچرا برده بودند اسیر قیدجفا
 نموده دو نفر دیگر که سرراه ایشان بوده اند بدرجه شهادت رسیده بودند و از جمله بیست و
 دو رأس الاغ و گاو یازده رأس از مردم اسفدن بوده. غرض دیگر عجزه و مساکین و
 بیچارگان اسفدن را حیوان نماند. انشاء تعالی خدا بفریاد رسد.

بتاریخ ۱۶ شهر شعبان سنه ۱۱۳۴ اول طلوع آفتاب جعفر ملایی و طالب ولد ملا
 کلپی را بقراولی فرستاد که جهه نور چشمی میرزا (...قراولی کنند و یک ساعت بعد از
 ظهر نور چشمی را بامحمد ولد رفعت پناه حاجی فتاح و ملا طاهر و اعتمادی کربلایی

⁷ Esfadan is a village located in the Zohān region of the Qā'enāt province (see *Farhang-e Ābādīhā*, vol. 65, p. 9). In the fifteenth century, Hāfez Abrū quotes it in his *Joghrafiyā* as “Esfīdan” (اسفیدن) and considers it “a part of Zirkūh region” (Hāfez Abrū 1370sh., p. 29).

⁸ Afīn village, also located in the Zohān region (*Farhang-e Ābādīhā*, vol. 65, p. 12).

حافظ و بلال و میرمحمد ملازم نور چشمی روانه درحج⁹ نمود. بمجرد رسیدن نور چشمی بمزرعه ابوقیس که از آنجا الی قریه امک یکمیدان اسب است شخصی که افغان اسیر نموده بود و از چنگ افغان گریخته بود بایشان برخورد نمود نور چشمی باسواره ها گریخته از آنجا تا مزرعه شرخند¹⁰ که دو فرسخ میگویند اسب تاخته غروب آفتاب وارد مزرعه میمونه شرخند شد و پیادهها بکوه گریخته بودند و چون معلوم نبود که بدست افغان گرفتار شده اند بجهه حافظ و باقی تشویش بسیار کشید. ارحم الراحمین رحم نموده بلال و نورچشمی وارد و کربلایی حافظ و میرمحمد و طالب دو سه ساعت از شب گذشته آمدند والله الحمد بهیچیک آسیب نرسیده و صورت مجادله امک آنکه آفتاب پهن که حیوانهارا از قلعه بیرون کرده بودند افغان از کمین گاه بیرون آمده سه نفر سواره افغان بشمشیر آمده حیوانهارا پیش و از قلعه رضا بیرون آمده تفنگ انداخته افغانها دست از حیوانها برداشته بطرف خود رفتند و نوکر مل اطاهرا (... اسیر نمودند. [1b]

هو

بتاریخ روز یکشنبه سیزدهم شهر رمضان ۱۱۳۴ وقت چاشت جماعه افغان وارد مزرعه کبودان¹¹ و در آنجا جمعی که بجهه ضبط میوها رفته بودند باین تفصیل اسیر و شهید نمودند. شهیدان مرحوم مغفور خدا بخش سردابی در سن سی و پنجششسالگی و نقی ولد باقی نوقندلشکی در سن بیست و سه چهار سالگی و محمد ولد محمد جان در سن سی و سه چهار سالگی و شاه قاسم آسیابان ولد شاه بدیع خنکی [خانیکی] در سن سی سالگی و محمد علی پیردالی در سن بیست و هفت هشت سالگی و ملک احمد پدر زن آقا داوود در شصت هفتاد سالگی و حیدر درویش در سن چهل سالگی. و جمعی دیگر نیز هستند که کشته ایشان را کس ندیده و اسرا محمد و نعیم نواده حاجی صادق در سن ده دوازده سالگی، زوجه صادق کبودانی ولد ملا با دو سه طفل و زوجه مرحوم شهید شاه قاسم مزبور فوق با دو دختر و یک پسر طفل، صبیبه استاد رحیم، نفر زوجه مرحوم حاجی مطهر، نفر زوجه اشرف، نفر زوجه رضا قلی کبودانی با طفلی، نفران زوجه مرحوم شهید محمد ولد محمد جان مزبور فوق، زوجه حیدر درویش مزبور فوق، نفر صبیبه سلیمان، نفر زوجه مرحوم محمد رضای حسینعلی، نفر صبیبه رضای صالح و دیگران هنوز پیدا نیستند و چگونگی معلوم نیست.

[حاشیه: صبیبه استاد رحیم و زوجه شاه قاسم و زوجه اشرف و زوجه حاجی مطهر گریخته آمدند]

⁹ Dorhaj is referred to by Hāfez Abrū as a village with forty five farms in the Shārkhan region of Qohestān (Hāfez Abrū, p. 30). In recent sources it is called Dorkhash (درخش) and belongs to the district of Darmiyān (*Farhang-e Ābādīhā*, vol. 65, p. 74).

¹⁰ Hāfez Abrū calls it Shārkhand (شارغند) and indicates it consisted of four farms (Hāfez Abrū, p. 31). Also: Shīrkhand (شیرخند), according to *Farhang-e Ābādīhā*, 65, p. 110.

¹¹ Kabūdān is a farm located in the Shārkhan region of Qohestān (Hāfez Abrū, pp. 30-31; *Farhang-e Ābādīhā*, 65, p. 129).

و ملا مسعود ولد مرحوم حاجي صادق و شاه محمد باقر و جعفر ملايي و محمدعلي ولد قاسم ملازم فقير و صابر و چهار پنج نفر ديگر مرد و سه چهار طفل ديگر بشقوق مختلف گريخته که ذکر هر یک غرابتي عظيم دارد. از جمله جعفر ملايي در باغ در پاي درخت زرد آلو و صابر در بالاي درخت بوده و زرد آلو پايين مي کرده که سه چهار نفر سواره افغان بدر باغ آمده. صابر در روي درخت ديده بزودي از درخت پايين آمده بگوش جعفر گفته بود که افغان در در باغ پياده مي شود که بدرون باغ آيد. هر دو رو بگريز گذاشته افغان ايشان را ديده بجلدي تمام داخل باغ و از عقب ايشان ميروند. جعفر خود را بباغ ديگر رسانيده افغان نیز از عقب او داخل باغ مي شود و از باغ بباغ ديگر و افغان نیز از عقب رسیده. جعفر ترسان خود را بميان زراعت انداخته در میان گندم مخفي شده بود و صابر از راه ديگر رفته. افغان ديگر از عقب صابر رفته و دو سه افغان که بر عقب [2b] جعفر بميان زراعت آمده بودند و جعفر ميگويد که تا بالاي سر من بچهار زرع فاصله آمدند و مدتي مديد گرديدند و رفتند.

و ثانياً دو سه افغان ديگر که او را از دور ديده بودند که در کجا مخفي شده بوده با افغان هايي که اول از عقب او آمده بودند آمدند که او را نشان دهند باز دفعه ثانيه تا سه چهار زرع نزديک به جعفر آمده بودند و بعد مراجعت نموده بودند. بعد از آنکه جعفر ديده بود که رفتند و لحظه ديگر حيوانات را داخل زراعت خواهند کرد، راست قد شده رو بگريز و باز افغانه تعاقب نموده مشيت جناب اقدس اعزاسمه بحيات او تعلق داشته، خود را بکوه رسانيده نجات يافت و در سر کوها قرار گرفته از دور ديده بود که جماعه سياهي از راه افين رو بشرخند ميروند و اگر يکميدان ديگر پيش روند گرفتار قيد بلا ميشوند. جعفر مزبور مردی نموده خود را رسانيده جماعه مردم سرداب¹² بودند که از قريه افند بشرخند ميامند. ايشان را نیز باخود بکوه برده تا شام در کوه و شام بقعه آمدند.

و ديگر صادق کبوداني ولد ملا بهادر دران سفلي آب ياري نموده بر سرپشته رفته بود که قراولي کند او را خواب غفلت ربيده بخواب رفته بود و جماعه افغان که از سرداب بکبودان مي آمده اند وارد مزرعه دران و مشاراليه را در سر پشته ديده يکنفر سواره باراده آنکه مومي اليه را بگيرد بسر پشته ميرود و صادق مزبور از صدای دست و پاي اسب از خواب بيدار و مي بيند که مزرعه مزبوره تمام از کثرت افغان بحرکت درآمده و سواره بر سر پشته نزديک باو رسیده که مومي اليه را بگيرد. مومي اليه رو بگريز گذاشته افغان از عقب ميرسد و گودي نزديک پشته صادق را گرفته از اسب پياده ميشود و (...و کلاه او را گرفته اراده مي کند که دست او را ببندد و صادق مزبور باخود فکر مي کند که هرگاه دست مرا ببندد ديگر بغير کشته شدن چاره ندارم و با افغان که شمشير داشته مشت و گريبان و مشغول بکشتي گرفتن ميشوند. از اتفاق افغان صادق را انداخته اراده کشتن او مي کند. باز صادق مردی نموده توکل بر جناب اقدس الهي نموده همچنان افتاده در زير افغان دست کرده [3a] گريبان او را گرفته بميمنت اسم مبارک علي ابن ابي طالب را بر زبان برده از زير افغان برخواسته افغان بزير ميرود و از خوف آنکه مبادا افغانه ديگر بمدد اين بيايند، گريخته ديگر مشغول جنگ نشده بود و حربه نیز نداشته افغان

¹² Sardāb is a village in Shārkhanāt [Shārkhan], see *Farhang-e Ābādīhā*, 65, p. 97.

که دیده بود که غنیم گریخت از عقب او دست بشمشیر و خود را رسانیده شمشیر انداخته بود کارگر نیامده بود و چون این جدال در گودال بود رفقای او ندیده بودند و صادق مزبور سر برهنه و پای برهنه نجات یافته رو بکبودن می‌رود که عیال و اطفال خود را بقلعه رساند. همینکه بسر کوه کبودان می‌رسد می‌بیند که کبودان هم از کثرت افغان بطلاطم در آمده و عیال و اطفال او رو بهمان کوهی که صادق بوده می‌آیند. صادق نیز فریاد می‌زند که زودتر خود را بکوه رسانید که درینوقت افغان رسیده عیال و اطفال مشارالیه را در حضور آن اسیر و خود مأیوس گردیده سر و پای برهنه بشرخند آمد و باقی کس که گریخته را نیز نقل طولانی و همه فرج بعد از شدت است.

خلاصه کلام آنکه بعد از تاخت و تاز کبودان حوالی زوال پیش تاز افغان قریب به پنجاه اسب سوار وارد دشت شرخند و همینکه افغان نمودار شد فقیر باملا طاهر و محمد ولد حاجی فتاح بسر کوه دید بان کوه رفته سر راه بر افغان گرفتیم و قلعه را بمیرزا محمد ولد مرحوم مغفور میرور محمد رضا سپردیم و نوکرها و آدمها متفرق بودند و اکثر در اسفدن در خدمت علوی صاحب عمایم بودند. غرض بدین جهت با فقیر و ملازمها ده دوازده نفر تفنگچی در قلعه و خارج قلعه بیشتر نبود. خلاصه مدعا آنکه بسر کوه دید بان کوه رفته افغان خود را بنزدیک باغها رسانید و سه نفر از ملازمهای فقیر سه الاغ در پیش خود می‌بردند که بروند بکبودان و زردآلو بیاورند که در شیب باغ افضل افغان بایشان رسیده دیوار باغ فاصله بود که فقیر از سر کوه دید بان کوه تفنگ باندازد. غرض چهار پنج نفر افغان عقب ایشان شده ایشان دست بسنگ کرده تا در باغ با افغان جنگ بگریز نمودند و همینکه خود را بدر باغ رسانیدند فاصله و حایل بر طرف شده از سر کوه دیدبان کوهها تفنگ انداخته هر سه نفر نجات یافتند و یکی از سه نفر زخم شمشیر خورد اما کاری نیست انشاء تعالی شفا یابد. و الاغها را بردند و از آنجا بسمت باغ باحو آمده محمد ولد حاجی فتاح با چند نفر دیگر رفته سر راه ایشان را گرفتند که داخل ده نشوند [3b] و در آنجا میگویند یک نفر از افغان گلوله خورد. غرض افغان را بده نگذاشتیم و مردم خود را از ده و زراعت بقلعه رسانیدند و یکدو ساعت با افغان تفنگ نمودیم و افغان بطرف مزرعه روزدال رفتند.

عصر طرف افغان از دشت گذشته اسراراً بر شترها بارداشتند و از نظر ما بردند و سه چهار نفر سواره ایشان پیش آمده فقیر و ملا قادر سوار شدیم که شاید اسیر توانیم خرید و بسیار نزدیک افغان رفتیم بحدی که مشافهه حرف خرید و فروخت اسیر زدیم. انشاء تعالی حق سبحانه و تعالی بفریاد رسد که کار باضطرار و از تدبیر و جنگ و قلعه داری و گریختن و امان بردن و زر دادن و خریدن و فروختن و قصه [غصه] خوردن و همه چیز گذشته و بغیر او پناهی نیست.

و روز یکشنبه مزبور افغان از شرخند گذشته وارد روزدال و در آنجا دست برد نکرده یکنفر اسیر نمودند و باز همان اسیر را در روزدال خریدند و افغان در روزدال نمانده وارد پایین تکاب شاخن و در آنجا نیز دست برد نکرده یکدو نفر اسیر نمودند و باز در همانجا

فروختند و از تکاب شاخن¹³ گذشته بحوالي الغور¹⁴ و خنک¹⁵ رفتند و از آنجا مراجعت و چون هرگز مراجعت نمی نمودند و مردم باین جهت بسیار بی خبر بودند وارد پایین تکاب و جمعی اسیر و قتل نمودند و از آنجا وارد مزرعه روزدال و قراول ایشان در خواب رفته بود و دویست و کسر گوسفند داشتند و گاو و الاغ نیز بردند. غرض چهل پنجاه تومان از روزدال بردند و پانزده شانزده دختر و پسر اسیر نمودند.

و روز شنبه نوزدهم شهر رمضان عصر بلند بود که قراول ما مخبر نمود که افغان رسید و از غرایب الطاف خفیه جناب اقدس الهی عراسمه آنکه افغان عصر بلند رسید و همان لحظه بی فاصله با وجود تاخت و تاز و قتل یکشنبه گذشته که شش هفت روز فاصله می شود مردم شرخند تماماً بجهه گرسنگی (...). میوه ها بکیودان رفته بودند و بحد سبع ساعت بلکه بسیار کمتر آدم بکیودان فرستاد که مردم رابعنف بقلعه آوردند و بمجرد دخول مردم بقلعه که هنوز عقب مردم داخل قلعه نشده بود که سیاهی افغان از دور پیدا شد و درویش نوکر آقا داوود بعقب زردالو میرفت و هنوز از قلعه بقدر دو میدان اسب بلکه یکمیدان [4a] دور نشده بود که افغان او را دیده شروع کردند باسب تاختن و بیچاره بطرف کوه گریخته نزدیک کوه رسید و اندکی مانده بود که نجات یابد یعنی اگر هفتاد زرع دیگر بالا رفته بود و افغان همینقدر فرصت میداد ممکن نبود که گرفتار شود. غرض بیچاره را گرفتند و تا در نظر بود نکشتند و همینکه از نظر غایب شد بیچاره را در کیودان بدرجه رفیعه شهادت رسانیدند. و شخص دیگر در میان دشت بود که سیاهی افغان پیدا شد بیچاره بصد اضطراب شروع کرد بدویدن و افغان او را یافته از عقب شروع باسب تاختن کرد. فقیر همینکه از قلعه مشاهده نمود با تفنگچیها پیاده دویده خود را در پایین باغ باجو بسر راه بیچاره رسانیده نجات یافت و اگر دو دقیقه بلکه نیم دقیقه دیگر نمیرفتیم در زیر باغ باجو کشته میشد.

غرض افغان در این روز دست برد نکرد و بکیودان رفته یکنفر از مردم روزدال را که گرفته بودند شهید نمودند و در کتل روزدال نیز از مردم منهک¹⁶ یکنفر شهید نمودند و خدابخش ولد صفرحمای و محمد علی خرکار از اسفدن میآمدند از عرض راه بکیودان به میوه خوردن میروند و در آنجا نیز آن دونفر بدرجه شهادت فایز شدند. غرض از این هفته تا آن هفته جمعی کثیر در حوالی ما که مطلعیم قتل و اسیر نمودند و دیگر کار بجایی رسیده که از سه چهار فرسخ دورتر خبر بسیار دیر میرسد و نمیدانند که در باقی محال چه

¹³ Hāfez Abrū (1370sh., p. 30) quotes this locality as Shākhān (شاخن). There is a village by this name in the Shārkhanāt district of Darmiyān (see *Farhang-e Ābādīhā*, 65, p. 104).

¹⁴ This village consists of forty farms in the Fashārud region of Qohestān (Hāfez Abrū, 1370sh., p. 31). There is a mountain with the same name to the north-east of the village. Nowadays the whole district bears the same name of Alghūr (see *Farhang-e Ābādīhā*, 65, pp. 12, 68, 69).

¹⁵ Khanak, also spelled Khānik (خانیک) and Khunik (خونیک) is located in Qohestān according to Hāfez Abrū (1370sh., p. 28); today it is reported as a village in the Alghūr district (*Farhang-e Ābādīhā*, 65, pp. 68-69).

¹⁶ For this place, see *Farhang-e Ābādīhā*, 66, pp. 366, 369.

کرده اند. درین مجال که دیگر آنجانب آدمی نمانده چنین کردند. در جاهای دیگر که آدم و حیوان بیشتر، ناچه کرده باشند. غرض غرایب آنقدر دیده که از خجالت آنکه مبادا بعد از این روزگار بجای آید و کس قبول نکند زیاده برین ننوشت. مجملی احوال قحطی آنکه در شرخند که مزرعه ایست مشتمل برسی چهل خانه واده، جمعی از گرسنگی (...). مردند و مردم از اهل و عیال و اطفال خود به تنگ آمده بودند و راضی به همه چیز بودند و بجهه یکمن سبزی بشمشیر افغان کشته می شدند و از قلعه بجهه سبزی و میوه بردن میرفتند. خداوندا بحق محمد و علی و فاطمه و اولاد که دیگر دست تسلط جماعه ضاله را کوتاه و ایشان را بجزای ایشان برسان که بوضعی کار بر مسلمانان تنگ نموده اند که شمه از آن که آخرین مزرعه مثل مزرعه شرخند واقع کما هو حقه نمیتوان نوشت.

و آنچه نوشته شده هیچکس را تاب شنیدن او نیست و از اسیری که در کبودان گریخته بود استماع شد که طفل از ضعیفه که در تکاب شاخن اسیر نموده بودند چون طفل یکدو ماهه میخواستند اند که بصحرا اندازند و مادر بیچاره نمیداده، طفل را بجبر بدور بصحرا انداخته بودند و ضعیفه را بسیار زده بودند [4b] و کار در امنیت بجایی رسیده که لش شهیدی امروز سه روز است که در پای درخت پده¹⁷ که از قلعه شرخند تا آنجا نیم فرسخ است، افتاده و ممکن نمی شود که بیاوریم و لش شهدای دیگر را بهزار زحمت بعضی را در شب و بعضی را در روز آوردند و یکدو لش را خود و حوش خورده بودند. باقی احوال و اوضاع را هر کس بعد ازین عالم بحال خود به بیند بر این قیاس کند. شمه با تو گفتیم ای

حامی * قس علی سمعته الباقی

بتاریخ اواسط شهر شوال المکرم افغان بسیار از انیدوالدن¹⁸ گذشته فوجی وارد تکاب امک و در سر تکاب دو سه نفر زارع را شهید نمودند و از آنجا وارد تکاب شاخن و تا حالت تحریر هنوز معلوم نیست که در تکاب چه کرده اند و در اوایل شهر مزبور گله عباس بیک را در حوالی ارده کول¹⁹ فوجی که اول آمده بودند بردند. و روز جمعه هفدهم شهر مزبور افغان دیگر وارد قریه اسفاد²⁰ و گله گوسفند را بردند و چهار نفر از اهل کشته شدند و فوجی دیگر میگویند بطرف قایین رفته و چند فوجی دیگر هنوز می آیند. انشاءالله الرحم الرحیم بر بندگان رو سیاه خود رحم کند و همه را هدایت کند و از تقصیرات ایشان در گذرد.

بتاریخ اول محرم ۱۱۳۵ جماعت افغانه وارد تکاب شاخن و در شب جمعی در خانهای مزرعه و اشان²¹ مشغول ساز زدن بودند که جماعه مزبور علی الغفله برده ریخته جمعی کثیر بقید اسیری در آورده هفت هشت جوان کاری بدرجه شهادت رسیدند و فوجی

¹⁷ Listed in Hāfez Abrū 1370sh., p. 40.

¹⁸ Village situated in the Mo'menābād region, see Hāfez Abrū 1370sh., p. 31.

¹⁹ Located in the Zīrkūh district (cf. *Farhang-e Ābādīhā*, 66, p. 2).

²⁰ Hāfez Abrū (p. 29) identifies it as the regional centre of Zīrkūh. Nowadays, there exists a village in the Zīrkūh district of the Qā'enāt province by this name, cf. *Farhang-e Ābādīhā*, 65, p. 9.

²¹ Place located in Shākhanāt (Darmiyān), cf. *Farhang-e Ābādīhā*, 65, p. 183.

دیگر علی الغفله وارد مزرعه جان احمد تکاب امک گردیده قلعه مزبوره را بحیثه تصرف آوردند و بیست سی نفر اسیر و دو سه نفر قتل نمودند و زاید برین در مزرعه مزبوره نبودند و فوجی دیگر بحوالی قانین رفته اگر چه باعتبار بعد مسافت چگونگی معلوم فقیر نیست اما مجملا سه چهار هزار حیوان آوردند و جمعی کثیر اسیر و قتل نمودند و در ماخذاب نیز خرابی زیاد از حدی کرده بودند و دو سه گله گوسفند بردند. تاکی خدا بفریاد رسد. [5a]

هو

بتاریخ شهرجمدی الثانیه سنه ۱۱۳۶ فوجی افغانی آمده گله گوسفند اهرانرا بالتمام برده، خرابی نمودند و گله شارخت²² را نیز بردند و گله گوسفندان اسفدن را که قریب هفتصد هشتصد رأس بود بردند. بتاریخ ۲۲ شعبان سنه مزبوره موازی هزار و پانصد نفر افغان وارد زیرکوه و قریب به یکدو هزار گوسفند از نمرود بردند و وارد اسفدن و از آنجا بسمت بلده قایین رفتند و در منتصف شهر مزبور فوج عظیمی از افغانه بسرکردگی هارون وارد بیرجند و در (...) را گرفته، خرابی عظیم به بیچارگان رسانیدند و محصولات ایشان را بالتمام چرانیدند تا حالت تحریر که خبر جزم نرسیده و حرکت متعذراست. پانزده یوم است که بیچارگان محصور و تاحال بر قلعه دست نیافته اند و هیچکس از مخلوقات بفریاد بیچارگان نمی رسد.

و بتاریخ ۲۹ شهر مزبور فوجی وارد تکاب شاخن و حیوانات و اسبان را بالتمام بردند و مرحوم شیخ محمود و مقیم بدرجه شهادت رسیدند و از اهل مزرعه مزبوره بیست و چهار نفر اسیر بردند و از پایین تکاب نیز هشت نفر اسیر و یکدو نفر شهید نمودند و از آنجا وارد خان و محصول را چرانیدند و از آنجا وارد درج و در درج دست (...) نکرده دو نفر اسیر و گله گوسفند را بردند [5b].

بتاریخ غره شهر شعبان ۱۱۳۶ بشکار کوه رفتیم و پنج شش نفر (...) همراه بودند. حوالی ظهر در شیب منهک مشغول شکار بودیم که ده نفر افغان سواره وارد و افغان در پایین کوه و فقیر با رفقا در بالای کوه بودیم و از آنجا بهزار زحمت خودرا ببرج منهک رسانیدیم و چون جهة فقیر در شرخند بسیار تشویش داشتند در منهک نیز صبر ننموده از سراکوه خودرا بشرخند رسانیدیم (...) [2a]

بتاریخ ۱۲ شهر شعبان المعظم سنه ۱۱۳۶ موازی سه چهار هزار نفر افغانه دار الحکومه فراه بکنک و منک آمده حاصل را چرانیدند و هنوز توقف دارند. انشاء تعالی ارحم الراحمین بر مسلمانان رحم و دامن قوت که در صحرا و خارج قلاع دارند، تلف نشود و درمها و امن و امان مسلمانان عنقریب قرار یابند [5a].

بتاریخ پنجشنبه ششم شهر ذیقعه الحرام سنه ۱۱۳۶ مزبوره فوق فوق فوجی از افغانه غفله بر مزرعه اوجاد²³ ریخته مرحوم مغفور ملا قادر ولد مرحمت پناه حاجی مسعود که

²² Village in Zīrkūh (cf. *Farhang-e Ābādihā*, 66, p; 14), also called Chāh Rakht (Ibid., p. 536).

²³ Locality situated in Shārkhanāt (Darmiyān), cf. *Farhang-e Ābādihā*, 65, p. 15.

برهمگنان امتیاز داشت با محمد ولد خود و صالح برادرزاده خود و قاسم خرجانی بدرجه شهادت رسیدند و چون مشارالیه نوکر قدیمی بود، نهایت کدورت کشید و از آنجا جماعت مزبوره وارد مزرعه و اشان و ولد شیخ محمود بدرجه شهادت و چند طفل و زن اسیر نمودند و حیوانات مزرعه مزبوره را بالتمام بردند و از غرایب آنکه جبار ولد عبد العظیم شرخندی که نوکر مرحمت پناه ملا قادر بود، می گوید که من را در اوجاد زخم زدند و جماعه که منرا زخم زدند، خود انداختم ببهانه مردن و جماعت مزبوره چنین خیال نمودند که من مرده ام. جماعه دیگر از عقب آمده یکی زیر جامه من بیرون کرد و من خود را بمرگ دادم. خیال کردند که من مرده ام و دیگر آسیبی بمن نرسانیدند. همانکه جماعه مزبوره از چشم غایب شده بودند [5b] جناب مومی الیه خود را بقلعه و اشان رسانیده بود و مقیم ولد سنجر نیز نزدیک مرحمت پناه ملا قادر بود و با وجود مردانگی و تفنگ ملا قادر شهید و مقیم باوجود بی دست و پای و بلاهت گریخته بود.

قضا چون ز گردون فرو هشت سر * همه عاقلان کور گردند و کر

ملا قادر مدتی با جماعت ضاله جنگ و بعد از آنکه تفنگ خود را خالی کرده بود سی چهل نفر دور مشارالیه را گرفته، شهید نموده بودند. و از آنجا دفعه بمزرعه ذرق آمده حیوانات مزرعه سرتکاب را نیز بالتمام بردند و رفعت صفاتی حاجی محمد علی بیک و کربلایی محمد ملازم آنجناب در برج شاخن بی خیر بودند که قراول مزرعه سرتکاب بسرکوه آمده خاک بهوا میریزد و بمجرد اخبار ایشان افغان بحوالی درختهای بید شاخن آمده محمد علی بیک خود را با زارعین و حیوانات ببرج رسانیده، جنگ و افغان را از آنجا برگردانیده از راه کهکیدر بتکاب رفتند و در حینی که بذرق آمده بودند محمد قاسم نوکر باباشان برخورده فتیله تفنگ را روشن و خود را با الاغ خود بکوه کشیده از آنجا بقلعه سر تکاب رسانیده و الاغ فقیر را افغان از پیش مشارالیه برده بود.

در ذیقعه سنه ۱۱۳۶ هارون حاکم فراه با دو بیست سیصد نفر از وبا و طاعون گریخته وارد، سرور رفیعمقدار میر اسماعیل (...) عرب خزیمه²⁴ جمعیت نموده وارد درمیان²⁵ و در آنجا باقی جمعیت مثل آدمهای حضرات درخح [درحج] و عره [غیره] باو ملحق شده پایین طاغان و مزرعه سرو تلاقی فریقین شده بیک لحظه شصت هفتاد افغان کشته شده هارون در قلعه طاغان مستحسن و از آنجا بفراه گریخت. قریب به بیست هزار گوسفند و سی چهل شتر و اسب و عره از افغان گرفتند.

بتاریخ اواخر ربیع الاول سنه ۱۱۳۸ قریب به هزار نفر افغان وارد اسفند و گله گوسفندان که هزار گوسفند بود بردند و از آنجا وارد قایین و قریب بصد نفر شهید و اسیر نمودند و مال بسیار بردند و تا حالت تحریر معلوم نیست که بکجا رفته اند [6a].

بتاریخ جمعه چهاردهم شهر صفر المظفر (۱۱۳۹) موکب همیون [همایون] اعلی از مشهد مقدس باراده تسخیر عراق حرکت نمود طالع کله در عقرب بود. الحمدلله رب

²⁴ On this historical figure, see footnote 6 above.

²⁵ According to Hāfez Abru (1370sh., p. 31), Darmiyān is a village in the Mo'menābād region of Qohestān. Presently, it is a district consisting of numerous villages (*Farhang-e Ābādihā*, 65, p. 15, 16, 71, 97, 104...)

العالمين كل ولايت عراق بتصرف آمد. و بتاريخ ۱۸ شهر ربيع الثاني باراده تسخير آذربايجان موکب هميون اعلي روانه همدان شدند و طالع هژده درجه عقرب بود. بتاريخ شب يکشنبه دهم شهر جمدي الاخري سنه ۱۱۳۹ نواب اشرف بقوچان بود و روز يکشنبه اردو بر همخورد و روز دوشنبه مردم را برهنه کردند و روز سه شنبه بارفقا از اردو داخل قوچان شدیم [2a].

INDEX

[N.B.: The page indication refers to the present edition].

a) Personal names

- آقا داوود (Āqā Dāvūd): 24, 21
 استاد رحيم (Ostād Raḥīm): 21
 اشرف (Ashraf): 21
 باقي نو قند لشکي (Bāqī Noqand Lashakī): 21
 بلال (Balāl): 21
 جبّار - ولد عبد العظيم شرخندي (Jabbār, son of ‘Abd al A‘zīm Sharkhandī): 27
 جعفر ملايي (Ja‘far Mollā‘ī): 22, 20
 حاجي صادق (Ḥājī Šādeq): 21
 حاجي فتاح (Ḥājī Fattāḥ): 23, 20
 حاجي محمد علي بيک (Ḥājī Moḥammad ‘Alī Beyk): 27
 حاجي مسعود (Ḥājī Mas‘ūd): [27,] 26
 حاجي مطهر (Ḥājī Moṭahar): 21
 حيدر درويش (Ḥeydar Darvīsh): 21
 خدابخش - ولد صفر حمامي (Khodā-Bakhsh, son of Šafar-e Ḥammāmī): 24
 خدابخش سردابي (Khodā-Bakhsh-e Sardābī): 21
 درويش (Darvīsh): 24
 رضا قلي کبوداني (Rezā-Qolī Kabūdānī): 21
 رضاي صالح (Rezā-ye Šāleḥ): 21
 زوجه اشرف (wife of Ashraf): 21
 زوجه حاجي مطهر (wife of Ḥājī Moṭahar): 21
 زوجه حيدر درويش (wife of Ḥeydar Darvīsh): 21
 زوجه رضا قلي کبوداني (wife of Rezā-Qolī Kabūdānī): 21
 زوجه شاه قاسم (wife of Shāh Qasem [Āsiyābān]): 21
 زوجه صادق کبوداني ولد ملا (wife of Ḥājī Šādeq [Kabūdānī]): 21
 زوجه مرحوم محمد رضاي حسينعلي (wife of Moḥammad Rezā-ye Ḥoseyn ‘Alī): 21
 زوجات محمد ولد محمد جان (wives of Moḥammad, son of Moḥammad-Jān): 21
 سليمان (Soleymān): 21

- سنجر (Sanjar): 27
- شاه بديع خنكي (Shāh Badī‘ Khanakī): 21
- شاه قاسم آسيابان - ولد شاه بديع خنكي (Shāh Qāsem Āsiyābān son of Shāh Badī‘ Khanakī): 21
- شاه محمد باقر (Shāh Mohammad Bāgher): 22
- شيخ محمود (Sheykh Maḥmūd): 27, 26
- صابر (Šāber): 22
- صادق كيوداني - ولد ملا بهادر (Šādeq Kabūdānī, son of Mollā [Bahādor]): 23, 22, 21
- صالح - برادرزاده حاجي مسعود (Šāleh, nephew of Ḥājī Mas‘ūd): 27
- صبيه استاد رحيم (daughter of Ostād Raḥīm): 21
- صبيه رضاي صالح (daughter of Rezā-ye Šāleh): 21
- صبيه سليمان (daughter of Soleymān): 21
- طالب - ولد ملا كليبي (Tāleb, son of Mollā Kalpī): 21, 20
- عباس بيك (‘Abbās Beyk): 25
- عبد العظيم شرخندي (‘Abd al-A‘zīm Sharkhandī): 27
- قاسم خرجاني (Qāsem Kharjānī): 27
- كربلايي حافظ (Karbālā‘ī Ḥāfez): 20-21
- كربلايي محمد (Karbālā‘ī Moḥammad): 27
- محمد - ولد حاجي فتاح (Moḥammad, son of Ḥājī Fattāḥ): 23, 20
- محمد - ولد حاجي مسعود (Moḥammad, son of Ḥājī Mas‘ūd): 27
- محمد - ولد محمد جان (Moḥammad, son of Moḥammad Jān): 21
- محمد - نواده حاجي صادق (Moḥammad grandson of Ḥājī Šādeq [Kabūdānī]): 21
- محمد جان (Moḥammad Jān): 21
- محمد رضا (Moḥammad Rezā): 23
- محمد رضاي حسينعلي (Moḥammad Rezā-ye Ḥoseyn ‘Alī): 21
- محمد علي - ولد قاسم (Moḥammad ‘Alī, son of Qāsem): 22
- محمد علي پيردالي (Moḥammad ‘Alī Pīrdālī): 21
- محمد علي خركار (Moḥammad ‘Alī Kharkār): 24
- محمد قاسم (Moḥammad Qāsem): 27
- مقيم - ولد سنجر (Moqīm, son of Sanjar): 27, 26
- ملا بهادر (Mollā Bahādor): 22
- ملا طاهر (Mollā Tāher): 23, 20
- ملا قادر - ولد حاجي مسعود (Mollā Qāder, son of Ḥājī Mas‘ūd): 27, 26, 23
- ملا كليبي (Mollā Kalpī): 20
- ملا مسعود - ولد حاجي صادق (Mollā Mas‘ūd son of Ḥājī Šādeq): 22
- ملك احمد پدر زن آقا داوود (Malek Aḥmad, father of the wife of Āghā Dāvūd): 21
- مير اسماعيل [...] عرب خزيمه (‘Arab Khozayma) [...] (Mīr Esmā‘īl [...]): 27
- مير محمد (Mīr Moḥammad): 21
- ميرزا محمد - ولد محمد رضا (Mīrzā Moḥammad, son of Moḥammad-Rezā): 23
- نعيم نواده حاجي صادق (Na‘īm grandson of Ḥājī Šādeq [Kabūdānī]): 21
- نقي - ولد باقي نوقند لشكي (Naqī son of Bāqī Noqand Lashakī): 21

ولد شیخ محمود (son of Sheykh Maḥmūd): 27
 هارون (Hārūn): 26, 27

b) Geographical names

- آذربایجان (Āzarbāyjān): 28
 ارده کول (Arde Kūl): 25
 اسفاد (Asfād): 25
 اسفدن (Esfadan): 20, 23, 24, 26
 افند (Afānd): 22
 افین (Aḥn): 20, 22
 الغور (Alghūr): 24
 امک (Amak): 21, 25
 اهکران (Ahkarān): 26
 باغ افضل (Bāgh-e Afzal): 23
 باغ باجو / باحو (Bāgh-e Bājū): 23, 24
 بیرجند (Bīrjand): 26
 تکاب امک (Takāb-e Amak): 25, 26
 تکاب شاخن / پایین تکاب (Takāb-e Shākhān / Pāyin Takāb): 23, 24, 25, 26, 27
 خاف / خواف (Khwāf): 20
 خنک / خانیک (Khanak, Khānīk): 24
 دران سفلی (Darān Soflā): 22
 درحج / درحج / درخج (Darḥaj): 21, 26
 درمیان (Darmiyān): 27
 روزدال (Rūzdāl): 23, 24
 زیرکوه (Zirkūh): 26
 سراب نورآباد (Sarāb-e Nūrābād): 20
 سراکوه (Sarākūh): 26
 سرداب (Sardāb): 22
 شاخن (Shākhān): 27
 شارخت (Shārakht): 26
 شرخند (Sharkhand): 21, 22, 23, 24, 25, 26
 طاغان / پایین طاغان (Pāyin Tāghān): 27
 عراق (‘Erāq): 27, 28
 فراه (Farāh): 26, 27
 قایین / قانن (Qāyin / Qā’en): 25, 26, 27
 قلعه رضا (Qal‘a-ye Reżā): 21
 قلعه طاغان (Qal‘a-ye Tāghān): 20
 قوچان (Qūchān): 28

- کیبودان (Kabūdān) : 25, 24, 23, 22, 21
 کنک (Kanak) : 26
 کھکیدار (Kahkidar) : 27
 ماخنداب (Mākhandāb) : 26
 مزرعه ابوقیس (Mazra‘e-ye Abū Qeys) : 21
 مزرعه اوجاد (Mazra‘e-ye Ūjād) : 26
 مزرعه ذرق / ذق (Mazra‘e-ye Z̄arq / Dazq) : 27
 مزرعه روزدال (Mazra‘e-ye Rūzdāl) : 24
 مزرعه سرتکاب (Mazra‘e-ye Sartakāb) : 27
 مزرعه واشان (Mazra‘e-ye Vāshān) : 27, 25
 مشهد مقدس (Mashhad-e Moqaddas) : 27
 منک (Manak) : 26
 منهک (Manhak) : 26, 24,
 همدان (Hamadān) : 28

BIBLIOGRAPHY

- Anonymous 1372sh.: *El'āl-e bar-ofīādan-e Šafaviyān. Mokāfāt-nāme*, ed. Rasūl Ja'fariyān, Tehrān, Sāzemān-e Tablīghāt-e Eslāmī, 1373sh./1994.
- Avery 1991: Peter Avery, "Nadir Shah and the Afsharid Legacy," in: *Cambridge History of Iran*, vol. VII: *From Nadir Shah to the Islamic Republic*, P. Avery, G. Hambly and Ch. Melville (eds.), Cambridge: Cambridge University Press, 1991, pp. 3-62.
- Bolūkī 1382sh.: Ebrāhīm Bolūkī, "Mo'arrefī-ye yek resāle-ye khaṭṭī hamzamān bā soghūṭ-e Eṣfahān," *Ketāb-e Māh-e Tārīkh va Joghrafiyā*, n° 70-71 (Mordād-Shahrīvar, 1382sh./2003), pp. 4-6.
- Farhang-e Ābādīhā* 1363sh.: *Farhang-e Joghrafiyā'ī-ye Ābādīhā-ye Keshvar-e Jomhurī-ye Eslāmī-ye Īrān*, vols. 65 and 66, Tehran: Edāre-ye Joghrafiyā'ī-ye Artesh, 1363sh./1984.
- Floor 1998: Willem Floor, *The Afghan Occupation of Safavid Persia*, [Cahiers de Studia Iranica, 19], Paris: Association pour l'Avancement des Études Iraniennes [Peeters Press], 1998.
- Foran 1992: John Foran, "The Long Fall of the Safavid Dynasty," *International Journal of the Middle East Studies* 24 (1992), pp. 287-304.
- Ḥāfeẓ Abrū 1370sh.: Shahāb al-Dīn 'Abd Allāh Khwāfī (Ḥāfeẓ Abrū), *Joghrafiyā-ye tārīkhī-ye Khorāsān dar Tārīkh-e Ḥāfeẓ-e Abrū*, ed. Gholām Reẓā Varahrām, Mashhad, Enteshārāt Eṭṭelā'at, 1370sh./1991.

- Lockhart 1958: Lawrence Lockhart, *The Fall of the Safavi Dynasty and the Afghan Occupation of Persia*, Cambridge: Cambridge University Press, 1958.
- Mar'ashī Şafavī 1328sh.: Mīrzā Moḥammad Khalīl Mar'ashī Şafavī, *Majma' al-tavārikh: dar tārikh-e enqerāz-e Şafaviyye va vaqāye' ba'd tā sāl-e 1207*, ed. Abbās Eqbāl, Tehran, Sherkat-e Sahāmī-ye Chāp, 1328sh./1949.
- Monşef 1354sh: Moḥammad 'Alī Monşef, *Amir Showkat al-Molk 'Alam Amīr-e Qā'en*, Tehrān, Amīr Kabīr, 1354sh./1976.
- Mo'men Kermānī 1384sh.: Mollā Moḥammad Mo'men Kermānī, *Şahīfat al-Ershād (Tārikh-e Afshār-e Kermān – pāyān-e kar-e Şafaviyye)*, ed. Moḥammad Ebrāhīm Bāstānī Pārīzī, Tehrān, Nashr-e 'Elm, 1384sh./2005.
- Naşīrī 1373sh.: Moḥammad Ebrāhīm Ibn Zeyn al-Ābedīn Naşīrī, *Dastūr-e shahriyārān*, ed. Moḥammad-Nāder Naşīrī Moqaddam, Tehrān, Bonyād-e Mowqūfāt-e Maḥmūd Afshār, 1373sh./1994.
- Neyrīzī Shīrāzī 1371sh: Qoṭb al-Dīn Moḥammad Neyrīzī Shīrāzī, *Resāle-ye siyāsī dar taḥlīl-e el'āl-e soghūt-e dowlat-e Şafaviyye va rāh-e ḥall-e bāzgasht-e ān be qodrat*, ed. Rasūl Ja'fariyān, Qom, Ketāb-khāne-ye Āyat Allāh Mar'ashī Najafī, 1371sh./1992.
- Qazvīnī 1367sh.: Abū'l Ḥasan Qazvīnī, *Favā'ed al-Şafaviyye: Tārikh-e salāṭīn va omārā-ye Şafavī pas az soghūt-e dowlat-e Şafaviyye*, ed. Maryam Mīrahmadī, Tehran, Mo'asese-ye Moṭāle'āt va Taḥqīqāt-e Farhangī, 1367sh./1988.
- Sefatgol 2006: Mansur Sefatgol, "Persian Historical Writing under the Last Safavids: the Historiographies of Decline," in: *Liber Amicorum. Études sur l'Iran médiéval et moderne offertes à Jean Calmard*, M. Bernardini, M. Haneda and M. Szuppe (eds.), special issue of *Eurasian Studies*, 5/1-2 (2006), pp. 319-331.
- Tehrānī Vāred 1383sh.: Moḥammad Shafī' Tehrānī Vāred, *Merāt-e vāredāt*, ed. Manşūr Sefatgol, Tehrān, Nashr-e Merāg-e Maktūb, 1383sh./2004.
- Tucker 2006: Ernest S. Tucker, *Nadir Shah's Quest for Legitimacy in Post-Safavid Iran*, Gainesville: University Press of Florida, 2006.